

**Константинова І. В.**  
*студентка 1-го курсу магістратури*  
*факультету цивільної та господарської юстиції*  
*Національного університету «Одеська юридична академія»*

## **ДИСЦИПЛІНАРНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ АДВОКАТА ЯК ГАРАНТІЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДОТРИМАННЯ ЕТИЧНИХ НОРМ**

Відповідно до ст. 131-2 Конституції України, для надання професійної правничої допомоги в Україні діє адвокатура. Тільки адвокат представляє іншу особу в суді, а також захищає її від кримінального обвинувачення. Як недержавна інституція, адвокатура є важливим інструментом для забезпечення прав людини, громадянського суспільства та верховенства права. Водночас порушення правової дисципліни підриває авторитет цієї правозахисної інституції. Тому правильним і необхідним є застосування заходів дисциплінарного впливу до адвокатів, які порушують правила адвокатської професії, нехтують своїми обов'язками та високими моральними принципами своєї роботи [1].

На мою думку, серед наукових точок зору найбільш прийнятною є позиція О. О. Бусуріна, який вважає, що під поняттям «дисциплінарна відповідальність адвоката» слід розуміти особливий вид юридичної відповідальності, який стосується спеціального суб'єкта дисциплінарних правовідносин за вчинення дисциплінарного проступку, що виявляється у невиконанні або неналежному виконанні адвокатом професійних обов'язків і встановлює застосування до нього заходів дисциплінарного впливу, передбачених законом або адвокатською етикою. Отже, можна виділити такі ознаки дисциплінарної відповідальності адвоката: 1) це особливий вид юридичної відповідальності; 2) підставою її застосування є вчинення дисциплінарного проступку; 3) стосується спеціальної особи – адвоката; 4) полягає у застосуванні дисциплінарних стягнень, передбачених законом або іншими актами з дотриманням особливої процедури.

Сам термін «відповідальність» використовується в позитивному і негативному сенсі. У позитивному розумінні відповідальність – це покладений на когось обов'язок або взяття на себе відповідальності за певну ділянку роботи, за ділову активність або за дії, слова, серйозність, важливість справи, моменту тощо. Позитивна відповідальність розуміється як «активний аспект» відповідальності, де вона є усвідомленням людиною свого місця в суспільстві, своєї ролі в суспільному прогресі, своєї особистої участі у справах суспільства і держави; своєрідним морально-політичним регулятором поведінки; показником розуміння людиною своїх обов'язків перед суспільством і державою, характеру і типу відносин, в яких вона живе і діє; почуттям морального і громадського обов'язку; переконанням у необхідності підкорятися закону, не допускати вчинення правопорушень

[2, с. 165].

В межах адвокатської етики край важливим є дотримання принципу професійної таємниці, який не втрачає свого значення з давніх часів, будучи необхідною і найважливішою умовою довірчих відносин між адвокатом і клієнтом. Так, відповідно до п. 4 ч. 2 ст. 34 Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» одним із видів дисциплінарних проступків адвоката є розголошення професійної таємниці або дії, що призвели до її розголошення. Тому слід підкреслити, що розголошення адвокатської таємниці може мати місце без притягнення адвоката до дисциплінарної відповідальності, якщо предметом адвокатської таємниці є відомості про правопорушення, що готується (коли розголошення таємниці є єдиним способом запобігти правопорушенню, наприклад, якщо має місце легалізація доходів, отриманих злочинним шляхом). Заради найважливіших загальнолюдських цінностей, які становлять принцип верховенства права, можна допустити певний відступ від світських традицій щодо абсолютності принципу професійної таємниці. Тому пропонується п. 4 ч. 2 ст. 32 Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» викласти дещо по-іншому, у порівнянні з чинною редакцією, а саме: 4) «розголошення адвокатом відомостей, що становлять адвокатську таємницю, використання їх у своїх інтересах або в інтересах третьої особи, крім відомостей, що стосуються кримінального правопорушення, яке готується або вчиняється, якщо розкриття адвокатської таємниці є єдиним способом запобігти кримінальному правопорушенню» [3].

Відповідно до ч. 3 ст. 34 цього Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність», «не є підставою для притягнення адвоката до дисциплінарної відповідальності винесення судом або іншим органом рішення не на користь його клієнта, скасування або зміна судового рішення або рішення іншого органу, винесеного у справі, в якій адвокат здійснював захист, представництво або надавав інші види юридичної допомоги, якщо при цьому не було вчинено дисциплінарного проступку» [3]. Це положення є явно декларативним і позбавленим будь-якого реального змісту, оскільки адвокат за жодних обставин не може бути притягнутий до дисциплінарної відповідальності, якщо не було вчинено дисциплінарного проступку. Це також є зайвим, оскільки відповідно до частини першої цієї статті підставою дисциплінарної відповідальності адвоката є вчинення ним дисциплінарного проступку. Інших підстав немає, а тому ця норма має бути виключена на законодавчому рівні.

Якщо розглядати адвокатську етику, як різновид професійної етики, то вона бере свій початок ще у XIX столітті. У той час відомий французький правознавець М. Молло склав правила адвокатської практики, які не втратили своєї актуальності й сьогодні [4, С. 11-110]. Правилами адвокатської етики, затвердженими установчим з'їздом адвокатів України від 09.06.2017 року зі змінами затвердженими з'їздом адвокатів України від 15 лютого 2019 року,

закріплені такі базові принципи адвокатської діяльності, як дотримання законності, компетентність і добросовісність, дотримання інтересів клієнта, принцип неприпустимості конфлікту інтересів на стадії прийняття доручення клієнта та ін. [5]. Молло ще у XIX століття, вважаючи що саме на цих принципах ґрунтується честь адвокатури. Правила адвокатської етики є обов'язковими для виконання адвокатами, навіть якщо вони не є нормативно-правовим актом. Порушення цих правил вважається порушенням професійної етики, а в окремих випадках – порушенням професійного обов'язку, що може призвести до притягнення до дисциплінарної відповідальності. Етичні принципи слугують орієнтиром для юриста при вирішенні того чи іншого питання, тієї чи іншої проблеми, при виборі власної лінії поведінки або лінії поведінки свого клієнта. Кожен юрист хоче зробити кар'єру. Для цього є лише один шлях: здобути добре ім'я і репутацію. Цього неможливо досягти без системи моральних принципів, яких юрист повинен дотримуватися протягом усього свого професійного життя [6].

Дослідивши окремі ситуації та правила притягнення адвоката до дисциплінарної відповідальності за порушення етичних норм, можна дійти висновку, що чинний Закон України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» недостатньо захищає права громадян від недобросовісних адвокатів, оскільки передбачає можливість осіб, які були позбавлені адвокатського статусу, отримати його повторно. Необхідно вказати, що українська правова спільнота проявила свідомість та небайдужість до проблем дисциплінарної відповідальності адвоката. У своїй повсякденній діяльності асоціація правників України втілює принципові новації, необхідні для радикального оновлення інституту дисциплінарної відповідальності й усієї адвокатури. В основному, його метою є вдосконалення правового механізму та процедури реалізації дисциплінарної відповідальності в Україні. В той же час, що стан сучасної адвокатури потребує нагального законодавчого оновлення. Необхідно створити налагоджений механізм дисциплінарної відповідальності адвоката за порушення правил адвокатської етики у найбільш захищений для адвоката спосіб. Оскільки на практиці прослідковуються переважно латентні, а періодично й відкриті випадки правового нігілізму, тому радикально необхідно врятувати професійну культуру і справжню адвокатську етику.

Отже, слід зазначити, що норми, які регулюють дисциплінарну відповідальність адвокатів, потребують удосконалення. На підставі проведеного дослідження пропонуємо при розв'язанні питання про дисциплінарну відповідальність адвоката враховувати тяжкість проступку, обставини, за яких він був вчинений, тривалість адвокатської діяльності, заслуги та винагороду адвоката при здійсненні такої діяльності, а також наявність або відсутність обвинувачення, визнання адвокатом своєї вини; передбачити механізм відшкодування

та дострокового скасування дисциплінарних стягнень. Також правила адвокатської етики не можуть передбачати все різноманіття питань, які виникають у діяльності адвоката, проте вони є тим орієнтиром, який дозволяє йому обрати належну лінію поведінки, а органу, який застосовує дисциплінарну відповідальність, належно оцінити поведінку адвоката в суперечливій ситуації.

### **Список використаної літератури:**

1. Конституція України: Закон України від 28 червня 1996 року № 254к/96-ВР. Відомості Верховної Ради України. 1996. № 30. Ст. 141.
2. Черноп'ятов С. В. Позитивна юридична відповідальність як методологічна та наукова категорія. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2013. № 1. С. 164–171.
3. Про адвокатуру та адвокатську діяльність : Закон України від 05.07.2012 р. № 5076-VI. URL: [http:// zakon3.rada.gov.ua/laws/show/5076-17](http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/5076-17).
4. Молло М. Правила адвокатской профессии во Франции. Традиции адвокатской этики: Избранные труды российских и французских адвокатов (XIX – начало XX в.) / сост. : Елисеев И. В., Панкратов Р. Ю. ; предисл. : Тарло Е. Г. Юридический Центр Пресс, 2004. – С. 11-110.
5. Правила адвокатської етики, затверджені Звітно-виборним з'їздом адвокатів України 09 червня 2017 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/n0001891-17>.
6. Ухач В. З. Юридична деонтологія і професійна етика. Тернопіль : Вектор, 2015. 335 с.

**Науковий керівник:** доцент, кандидат юридичних наук, доцент кафедри організації судових, правоохоронних органів та адвокатури Національного університету «Одеська юридична академія» **Кіслиця Ірина Олександрівна**